



Eene zoogmoeder door J.J. Cremer

Gedateerd: Loenen aan de Vecht, 30 november 1855. Aantekening op het handschrift: 'Vaderl. Letteroef. De schrijver moet proef hebben'. 'Dit manuscript 100 bldz. eigendom van den schrijver. Handschrift in de Koninklijke bibliotheek. 51 fol.

1e druk in: *Vaderlandsche letteroefeningen*, 1856, II, Mengelwerk, p. 149-199, en p. 225-242. Amsterdam: P. Ellerman, 1856.

2e druk in: *De Java-bode*, nieuws- handels- advertentie-blad voor Nederlndsch-Indie, 1, 4, 8, 11, 15, 18, 22, 25, 29 juli, 1, 5, 8 augustus 1857 e.v. Batavia, W. Bruining, 1857.

3e druk in: *Een reisgezelschap : novellen : eene zoogmoeder. de vriend van den huize*. Haarlem : De erven Loosjes, 1858. p. 1-75

4e druk in: *Een reisgezelschap: novellen: Eene zoogmoeder. De vriend van den huize*. Haarlem : De erven Loosjes, 1872. p. 1-75.

5e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap*. Leiden: P. van Santen, 1877. p. 91-144. *Romantische werken*, dl. 1.

6e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap*. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1887]. 6e druk. p. 118-167. Vijftig-cents-editie, no. 21.

7e druk in: *Leidsche herdrukken*. Leiden : A. W. Sijthoff, [1906]. p. 1-52. *Leidsche herdrukken*, no 18.

8e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap*. Leiden : A.W. Sijthoff's uitg.-mij, c.a. 1915. 7e druk. p. 118-167. *Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers*.

9e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap*. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1917]. 8e druk. p. 118-167. *Romantische werken*. Rode serie.

10e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap*. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1917]. 8e druk. p. 118-167. *Romantische werken*. Blauwe serie.

11e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap*. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., ca. 1919. 9e druk. p. 118-167. Vijftig-cents-editie.

12e druk in: *De grondwet*, 12 april, 10, 17 mei, 28 juni 1932. Holland Michigan USA, L. Mulder, 1932.

13e druk in: *Betuwsche novellen en een reisgezelschap ...* [et al.] Naar de originele uitgave verschenen ca. 1890 bij A.W. Sijthoff – Leiden. Nijmegen: Uitgeverij Historie, 1982. p. 64-86. ISBN 90.6313.015.5.

14e druk: *Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap*. Kindle editie. 441 p. 14 oktober 2014. Productgegevens ASIN: B00OAM12R4. bron-ISBN: 3849542351.

15e druk: *Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap*. E-book 1230002054636 19 december 2017 Adobe ePub. EAN 1230002054636.

16e druk: *Betuwsche novellen, en een reisgezelschap*. Apple books. 2017. Epub van uitgave 1880.

17e druk: *Betuwse novellen en een reisgezelschap : o.a.: Wiege-Mie, De rechte Jozef, De oude Wessels en zijn gezin, De reis van Gerrit Meeuwssen en zien zeun noar de Amsterdamse karmis, Een zoogmoeder, De vriend van den huize / van J.J. Cremer*. Rotterdam: Calbona Uitgeverij, 2018. p. 64-86. ISBN: 978-94-9257594-4 (paperback).

18e druk: *Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap*. Good press. E-book 4064066311698. 08 februari 2022 Adobe ePub. EAN 4064066311698

Vaderlandsche letteroefeningen, 1856:

Eene zoogmoeder.

Novelle door J.J. Cremer.

't Is stil in het vertrek waar wij onzen lezer binnenvoeren.

Stil! zeer stil!

Alleen het eentonige 'tik-tik' van de fraaije pendule, die, in het midden van twee bronzen engeltjes, op den schoorsteenmantel prijkt, breekt die stilte af, of, beter, doet haar des te sterker uitkomen.

Eene zwaarlijvige vrouw, met een goedig gelaat, zit op den achtergrond in diep gepeins...diep...? Zóó diep, dat ze er geheel in verloren is. Zeer nabij die zwaarlijvige staat iets, dat aan 't begin' doet denken; 't is een meubel, dat met een kleed werd omhangen, waarvan de kleur die der hope is; een voorwerp 't welk der verloofde maagd bij 't aanschouwen een blosje op de kaken verwt, en den jongen man het hart met zuiveren wellust vervult; een meubel, dat, voor de eerste maal in zoo'n stille, rustige kamer geplaatst, doet lagchen en roemen en, voor de...maal (👁️) daarbinnen gebragt - er zijn uitzonderingen - doet voorhoofdtrimpelen en grommen.

Bij die zwaarlijvige vrouw, lezer! staat een voorwerp waaraan men van buiten heel wat geweld pleegt, dat meestal ontzettend gesleurd en ijselijk getrapt wordt, om het inwendige tot rust te brengen. Een voorwerp 't welk die zwaarlijvige gaarne, al ware het ook voor de twintigste maal, weder gevuld ziet; gevuld, omdat die

Java-bode, 1 juli 1857:

Eene Zoogmoeder

't Is stil in het vertrek waar wij onzen lezer binnenvoeren.

Stil! zeer stil!
Alleen het eentoonige 'tik-tik' van de fraaie pendule, die, in het midden van twee bronzen engeltjes, op den schoorsteenmantel prijkt, breekt die stilte af, of, beter, doet haar des te sterker uitkomen.

Eene zwaarlijvige vrouw, met een goedig gelaat, zit op den achtergrond in diep gepeins... diep...? Zoo diep, dat ze er geheel in verloren is. Zeer nabij die zwaarlijvige staat iets, dat aan 't begin' doet denken; 't is een meubel, dat met een kleed werd omhangen, waarvan de kleur die der hope is; een voorwerp 't welk der verloofde magd bij 't aanschouwen een bloesje op de kaken werpt, en den jongen man het hart met zuiveren wellust vervult; een meubel, dat, voor de eerste maal in zoo'n stille, rustige kamer geplaatst, doet lagchen en roemen en, voor de... maal (*) daarbinnen gebragt — er zijn uitzonderingen — doet voorhoofdtrimpelen en grommen.

Bij die zwaarlijvige vrouw, lezer! staat een voorwerp waaraan men van buiten heel wat geweld pleegt, dat meestal ontzettend gezeurd en gselijk getrapt wordt,

(*) De lezer gelieve het gotal naar goedvinden in te vullen.

om het inwendige tot rust te brengen. Een voorwerp 't welk die zwaarlijvige gaarne, al ware het ook voor de twintigste maal, weder gevuld ziet; gevuld, omdat die vulling in een ongewoon nauw verband staat met de gevuldheid van haar tamelijk grooten knipbuidel. Een voorwerp; eindelijk, dat gevoelijk de tweeling zuster van de brandkindermachine mag genoemd worden, die men in de wandeling een vuurmand noemt.

Ja, lezer! gij bevindt u met ons binnen eene kraamkamer, die bijkbaar met de grootste zorg werd ingerigt.

Sla den blik in 't ronde, hoe fraai, hoe gemakkelijk is alles! De zwaarlijvige — zie... zij-zelve ligt in eene prachtige *Voltaire!* Lie, hoe alles wat zich binnen dat vertrek bevindt een eigenaardig — wij zouden haast zeggen: een kraamkamerachtig — karakter heeft; zie tot zelfs het porseleinen transparantplaatje toe, dat het licht der vlamme waspit moet temperen; zie, hoe zij 't beeld van een biddend kindje in haar wiegje geeft, en lees wat daaronder staat:

Lieber Gott! mach mich doch from,

Das ich in den Himmel komm.

Stil... de kleine slaapt, de teedere jongen, die den eersten levenskreet liet hooren toen de wijzers van het uurwerk de laatste maal nagenoeg in dezelfde rigting stonden als ze nu staan; hij rust... ja, degelijk rust

hij na de gevaarlijke kunstbewerkingen die de zwaarlijvige hem deed ondergaan; hij rust, en hoe jong ook, heeft hij reeds ondervonden dat er in 't leven veel droevigs is.

Daar zijn luijers, spelden, vuurmanden. Zij knellen — prikken — branden.

Stil... ook de dikke slaapt, en ze droomt dat ze een vorstentelg bakert, en droomende glimlacht ze, en droomende schuift ze de schoonderbladen.

Stil... daar links staat het groote ledekant. Ook zij die den eersten levenskreet van haren lieveling vernam... zij slaapt.

Wilt ge die zware gordijn ter zijde schuiven, om de gelukkige slapende te beschouwen; wenscht ge haar schoon, maar bleek gelaat te zien, waarop de glimlach van innigen dank te lezen staat...?

Wilt ge...? Doch, neen... laat af; hoor... daar klinkt een voetstap op het portaal. Zie... de deur wordt geopend... De jonge vader treedt het vertrek binnen. Wat ziet hij bleek...! Hoe dof staan zijne oogen! Hij nadert het wiegje van zijn eerstgeboorne... het kleed wordt opengeslagen; het wichte slaapt, en toch... toch vat hij het in zijne armen, hij kust het, en kust het weder. Een pijnlijk kreetje ootsmapt den mond des kleenen — helde geeft dikwerf pijn. — En knips sluit hij het kind aan zijne borst, werpt een dekkleed over het teedere schepsel en... snelt met zijn schat

Leeskabinet 1 januari 1859:

tuwsche Novellen, waarvan wij, bij de uitgave onder dezen titel, in ons tijdschrift verslag hebben gegeven. Het vijftal, dat in deze twee deeltjes wordt aangeboden, zal den meesten onzer lezers ook niet nieuw meer wezen. Ze zijn: *Eene Zoogmoeder*, *De vriend van den huize*, *Ritter's Hans*, *De Fransche Komiek en de Douairière*, en *Het Einde*. Zoo veel wij ons kunnen herinneren, is van al deze novellen, bij hare eerste mededeeling in jaarboekjes enz., in dit tijdschrift loffelijke melding gedaan; wij hebben thans alleen daarbij te voegen, dat deze herdruk in twee deeltjes aan velen ongetwijfeld welkom zal zijn, ook aan hen, die wat zwak van gezigt zijn om de novellen bij de eerste uitgave goed te kunnen lezen. De groote letter en duidelijke druk van deze tweede uitgave laten in dat opzigt niets te wenschen over.

N. T.

De recensent, 1859:

Nog iets in 't voorbijgaan. 't Hinderde ons in de *Zoogmoeder*, wij vonden het éénmaal (gelukkig maar éénmaal) terug in N^o. 2. Verre van ons dat wij een schrijver, een humorist, angstvallig zouden willen binden aan deze of gene bepaalde vormen; hij zelf moet weten op welke wijze hij het gevoel van den lezer kan opwekken; maar het speculeren op de zenuwen van den lezer door hem persoonlijk te betrekken in de voorstelling, die gij hem voor oogen stelt; zijne eigene herinneringen op te wekken aan treurige, smartelijke tooneelen, die hij kan hebben beleefd; die te vermengen met gefingeerde toestanden, die, hoe akelig soms, toch niet zelden op luchtigen toon worden voorgedragen; dat heeft iets stuitends voor ons gevoel, dat is als eene ontheiliging van hetgeen wij in de diepte onzer ziel bewaren; — 't wekt bij den lezer geen sympathie op voor wat hij leest en bij gevolg mist de schrijver zijn doel. Er zijn toestanden, er zijn gebeurtenissen in het leven, die nooit anders dan met ernst kunnen worden aangeroerd.

De gids, 1862:

den dag gelegd! Een beroep op uw geheugen zij ons veroorloofd. Eene **Zoogmoeder** (Reisgezelschap, I, 1) of Wiege-miê (Betuwsche Novellen, I, 2), welke van beide vrouwen deed u innigst aan, of, als wij ook de keerzijde van den penning mogen bekijken, wie der twee leed het minst aan onwaarschijnlijkheid en overdrijving? We zien het schaaltongeske wankelen, doorslaan doet het niet. Al wat de laatste vertelling bij de eerste vooruit heeft, schuilt in het volslagen gemis aan personen uit den hooger en of middelstand. De tweede kraamkamer, uit Eene **Zoogmoeder**, had met luttel verschikens kunnen dienen voor de zoogende vrouw Janssen, uit Wiegemîê, met welke het 'tegen Marie Lichtmis alweêr zoo wiet is.' Wat beweert ge, dat de auteur zich gelukkiger op het land dan in de stad beweegt? als gij de ontaarde ouders van Wiege-miê het schaaap hadt te vondeling zien leggen, zij zouden u geen minderen weêrzin hebben ingeboezemd dan de schelmsche voogd uit de **Zoogmoeder**, dan Joost van Meerle het u op bladzijde bij ... bladzijde doet! Gij wijst ons op de Fransche Komiek en de Douairière

Geef ons dus de Comédie humaine, Cremer! - belangwekkend, zoo ge wilt, bij de mindere standen, - vernakelijk, beweren wij, bij de hoogere, - bij de burgerlijke degelijk, - bij geene, herhalen we, vervelend, - wij kennen gelukkige, geestige oude luidjens uit alle drie, - die nog gaarne een beetjen blijven! Geef ons waarheid en dichting; en blijke het ons, als wij elkander weêrzien, dat gij ons geen oogenblik verdacht hebt van eene te harde proefneming op uw gevoel!

W.D - s.

Brinkman, 1 januari 1870:

Cremer (J. J.), Dokter Helmond en zijn vrouw. 's Hage, M. Nijhoff; Leiden, A. W. Sijthoff; Arnhem, D. A. Thieme. 2 dln. (4 en 398; 4 en 444) gr. 8o.	„ 7,20.
— Een woord aan zijn landgenooten. (Overgedrukt uit het Vaderland. No. 44, 1870.) 's Hage, C. A. van Reyn. (8) kl. 8o.	„ 0,02.
— Een reisgezelschap. Novellen. 1e serie. Ritter's Hans. De fransche komiek en de douairière. Het einde. Nieuwe (titel-)uitgave. Haarl., Erven Loosjes. (12 en 253, met een gelith. plaat.) postf.	„ 0,75.
— Hetzelfde. 2e serie. Eene zoogmoeder . De vriend van den huize. Haarl., Erven Loosjes. (12 en 260, met een gelith. pl.) postf.	„ 0,75.
— Krauzemantje en andere vertellingen. Leiden, A. W. Sijthoff. (8 en 128) br. 12o.	„ 1,25.
— Openbare brief aan Z. Ex. den Minister van Binnenlandsche Zaken. Opgenomen in „Het Vaderland.” 's Hage, Mart. Nijhoff. (16) gr. 8o.	„ 0,20.
— Overbetuwsche novellen. Leiden, A. W. Sijthoff. (4 en 144) postf.	„ 0,50.
— 't Pauweveerke. Overbetuwsche vertelling. 4e druk. Leiden, A. W. Sythoff. (51) 24o.	„ 0,15.
(Zijnde No. 1 der „Algemeene bibliotheek.”)	
— Zie Stuiversmagazijn.	

Oprege Haarlemsche courant, 25 november 1872:

** Bij de **ERVEN LOOSJES**, te Haarlem,
zijn verschenen :

CREMER'S

Betuwsche Novellen.

Een Betuwsch landman met
zijn zoon op reis naar de
Amsterdamsche Kermis.

Wiege-Mie.

De oude Wessels en zijn gezin.

De rechte Jozef.

Deine-Meu.

Een Reisgezelschap.

Deel I.

Eene **Zoogmoeder**.

De Vriend van den huize.

Deel II.

Ritter's Hans.

De Fransche komiek en de
douairière.

Het einde.

Prijs van elk deeltje f -.50.

Nederlandsche Staatscourant, 19 februari 1873:

J. J. Cremer. Een reisgezelschap. (I.) Eene **Zoogmoeder**. De Vriend van den huize. (II.) Ritter's Hans. De fransche komiek en de douairière. Het einde. Haarlem, de Erven Loosjes, 1873.

EEN REISGEZELSCHAP.

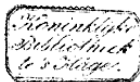
NOVELLEN

VAN

J. J. CREMER.

Eene zoogmoeder.

De vriend van den huize.



HAARLEM,
DE ERVEN LOOSJES.
1873

Algemeen handelsblad 24 november 1877:

Bij P. VAN SANTEN, te Leiden, is verschenen het eerste deel van:

J. J. CREMER'S ROMANTISCHE WERKEN.

Met het Photographisch Portret en een Voorbericht van den Schrijver.

INHOUD: Wiege-Mie. — De rechte Jozef. — De oude Wessels en zijn gezin. — De reis van Gerrit Meeuwsen en zijn zoon naar de Amsterdamsche kermis. — Deine-Meu. — Eene **Zoogmoeder**. — De fransche komiek en de douairière. — De vriend van den huize. — Het einde. — Ritter's Hans.

Prijs in keurig gesteedrukt omslag f **1.50**, in fraaie blauw linnen stempelband f **1.90**.
CREMER'S ROMANTISCHE WERKEN, complete uitgave, door den auteur herzien, zullen verschijnen in 60 afleveringen à 30 Cents of 12 deelen à f 1.50.

Aan de Intekenaars wordt gratis aangeboden, ter hunner keuze, een der kapitale Staalgravures van H. SLIJTER, naar de Schilderijen van JOZEF ISRAELS: **HUISELIJK LEED** en **NA DEN STORM**.
Voor hen, die deze uitgave wenschen te bestemmen voor Feestgeschenk, waartoe ze zich bijzonder eigent, diene het bericht, dat het 2de deel vóór St. Nicolaas het licht zal zien. (43862)

Nieuwsblad voor den boekhandel, 19 december 1882:

Door mij is aangekocht van J. J. CREMER:
BETUWSCHE NOVELLEN.
Inhoud: Een Betuwsch landman met zijn zoon op reis naar de Amsterdamsche kermis. — Urege-Mie. — De oude Wessels en zijn gezin. — De rechte Jozef. — **Deine Men.**
EEN REISGEZELSCHAP I.
Inhoud: Eene zoogmoeder. — De vriend van den huize.
EEN REISGEZELSCHAP II.
Inhoud: Ritter's Hans. — De Fransche komiek en de douairière. — Het einde.
Elk deeltje à 50 cents.
Aanvragen gelieve men dus voortaan tot mij te richten.
Leiden. A. W. SIJTHOFF. [5153]

Nieuwe Rotterdamse courant, 23 februari 1883:

Ze blijven de klassikale waarde behouden!

Die Werken gaan niet verloren; kunstproducten op litterarisch gebied als deze, hebben blijvende waarde. Zijn de Werken van VAN LENNEP en CREMER klassiek? Zie, daarvoor hebt ge slechts eenige bladzijden in een van de vele uitmuntende Romans, of groot aantal Novellen te lezen. De rijkdom van gedachten, de treffende stijl en de vorm van samenweven van Romans en Novellen komt zoo schitterend nit, dat gij voor die vraag niet stilstaat, maar uw kennis van de Nederlandsche litteratuur verrijkt, door die Werken eenige malen te lezen. En wat is nu het mooiste van alles, zij zelfs die geen waarde aan de kennis van de litteratuur van Nederland hechten, ook zij dwoepen met de Romans en Novellen van CREMER en VAN LENNEP. Het is waar, die Boeken zijn allen zoo prachtig geschreven, dat iedereen, zonder uitzondering *iedereen*, al of niet litterarisch opgevoed, er genot van heeft, en dat is de **kunst van den Schrijver**. Zooals men weet, kochten de Firma's GEBR. KOSTER, D. BOLLE en GEBR. COHEN het geheele restant van alle Werken van VAN LENNEP en CREMER, nog eenigen tijd blijven de 27 banden, 13 deelen VAN LENNEP en 14 deelen CREMER-WERKEN, compleet te zamen verkrijgbaar, net ingenaaid voor slechts /22.50 en in 27 keurige prachtbanden voor slechts /32.50.

Deze twee uitstekende Schrijvers, zoo'n prachtig geheel vormende, stellen wij daarom, hunne Werken te zamen genomen, voor minderen prijs, omdat ze zoo juist bij elkander hooren en opdat ze bij elkander blijven. Wij leveren evenwel ook afzonderlijk, voor den spotprijs van slechts /12.50 de fínke 14 deelen van CREMER, net ingenaaid en in 14 fraaie prachtbanden voor slechts /17.50.

De complete Werken van J. J. CREMER

zijnde al de navolgende: Anna Rooze. — Dokter Helmond en zijn Vrouw. — Tooneelspelers — Daniël Sils. — Hanna de Freule. — Betuwsche Novellen, (Wiege-Mie, De rechte Jozef, De oude Wessels, De reis van Gerrit Meeuwse en zien Zoon naar de Amsterdamsche Kermis, Deine-Meu). — Een Reisgezelschap, (Eene **zoogmoeder**, De Fransche Komiek, De vriend van den Huize, Het einde, Ritter's Hans), Kees Springer, (Een winternacht, Arme Samuel, Achter de schermen, Het begin, Een dag in de residentie, Een danses op de Meijder-

Nieuws van den dag, 29 april 1883:

Daar zijn ze!
100 Ct. Lang gewacht!
Maar toch gelukt!
De beste en geliefdste Werken van J. J. CREMER.

Het mocht ons gelukken Eigenaar te worden van de meest gezochte en meest verkochte afzonderlijke Uitgaven van CREMER's Werken, namelijk van: **Het Reisgezelschap**, in 2 deelen; Eerste deel. 1. Een **Zoogmoeder**. 2. De Vriend van den Huize. — Tweede deel. 1. Ritter's Hans. 2. De Fransche Komiek en de Douairière. 3. Het einde; en van de **Betuwsche Novellen**. 1. De Betuwsche Landman met zijn Zoon op Reis naar de Amsterdamsche Kermis. 2. Wiege-Mie. 3. De oude Wessels en zijn Gezin. 4. De rechte Jozef. 5. Deine-Meu.

Deze drie Deelen, afzonderlijke uitgave, zijn nog nooit in de tweede hand in prijs verminderd geweest. Wel hebben wij en andere Confraters te zamen meer dan 100,000 afzonderlijke uitgaven bij tientallen en bij vijftallen in één Pakket te zamen opgeruimd, doch deze 3 deelen waren daar nooit bij, als zijnde destijds voor afzonderlijke uitgaven het Eigendom van de Firma de ERVEN LOOSJES, te Haarlem.

Thans ruimen wij deze partij afzonderlijke uitgaven op voor slechts **f 1** de 3 bovengenoemde deelen, franco te huis. De aflevering geschiedt in volgorde, tegen toezending van Postwissel van **Een Gulden**, bij **GEBROEDERS KOSTER, Leliegracht, Amsterdam.**

Bezitters van CREMER's Novellen en Vertellingen, bovenstaande 3 deelen hebt ge waarschijnlijk nog niet in uw bezit. Maak dus van het oogenblik gebruik. (4777)

Algemeen handelsblad, 27 november 1883:

KOSTER's St. Nicolaas-Pakket
voor de Grooten, voor de Kleintjes en voor het Gezin.
LET EENS WEL OP:

voor **f 1.80** in plaats van **f 2.70** drie keurige nieuwe Boekwerken van J. J. CREMER, zijnde

1. **Een REISGEZELSCHAP.** Inhoud: Eene **Zoogmoeder**, De vriend van den Huize.
2. **Een REISGEZELSCHAP.** Inhoud: Ritter Haus, De Fransche Komiek en de Douairière, Het Einde.
3. **BETUWSCHEN NOVELLEN.** Inhoud: Een Betuwsche landman met zijn zoon op reis naar de Amsterdamsche Kermis, Wiege Mie, De oude Wessels en zijn gezin, De rechte Jozef, Deine Meu.

Aldus wel te verstaan: **zes-en-dertig stuivers** de drie mooie deelen van CREMER. Wij geven daarbij **cadeau**

Ten eerste. Twaalf allerliefste Kinder-Prentenboekjes, elk met 6 fraaie gekleurde plaatjes, getiteld: De Man met den rooden baard. — De zeven Geitjes. — Sneeuwwitje. De zeven Raven. — Het Slaapstaal. — Onze Huisdieren. — De Woudvorsten. — Het lieve Koninginnetje. — Wie speelt er mee? — De verloren Kinderen. — De Esel en zijn gezelschap. — Haantje kukeleku.

Ten tweede. Een allerliefst Kinderspel of Knutselwerk, genaamd: Zoo leeren de kinderen zelf een Prentenboek maken, met fraaie overetplaatjes in kartonnen kokeroslag.

Ten derde. Een herinnering aan Amsterdam, tijdens de tentoonstelling. Twaalf nitelaande gekleurde platen.

Ten vierde. Een Lot in de Verloting der Tentoonstelling met 8,000 kostbare prijzen. Hoofdprijs: Riviere de de Diamants, waarde **f 100,000**. Eerste trekking 30 November.

Ten vijfde. Eene Villa-Scheurkalender voor 1884, waarin men altijd een gratis Bon zal vinden, achter op een der blaasjes gedrukt, hetzij voor een dadelijk te ontvangen cadeau, hetzij voor een mededingend cadeau, hetzij een met 10 nummers er op voor de *Villa Fortuna*.

Beide laatste te beschikken door de Staatsloterij.
En dat alles kost niets meer dan **f 1.80 franco** te huis, tegen toezending van Postwissel, waarop moet staan: **Voor Koster's Pakket, GEBROEDERS KOSTER, Leliegracht, Amsterdam.** (38150)

Rotterdamsch nieuwsblad, 25 augustus 1884:

Onbegrijpelijk Goedkoop, letterlijk voor Niemandal. Let wel op.

Voor **f 1.50** ontvangt men franco te huis door geheel het Land:

- 25 Vel best Postpapier.
- 25 beste passende Enveloppen.
- 1 Allerliefst Plakprentenboekje met ruim 100 plaatjes onder den titel „Zoo maken de kinderen zelf een Prentenboek“.
- 6 beste gelinieerde Cahiers.
- 1 sterke Penhonder.
- 1 best Engelsch Potlood.
- 1 pijp fijne roode Lak.
- 1 doosje met beste stalen Pennen.

Ja! dat alles kost niets meer dan **Een Gulden en Vijftig Cents.**

Maar luister nu eens goed!

Ieder die zoo'n mooi Pakket koopt, krijgt er bij Cadeau dat allerliefste, alleraardigste werk van J. J. CREMER, Een Reisgezelschap, in 2 deelen. Inhoud: Eene Zoogmoeder. De Vriend van den Huize. Ritter's Hans. De Fransche Kómiok en de Douairière. Het einde.

Deze 2 deelen kosten overal **f 1.80** en nu bij ons geheel voor niet.

Wel verbazend! Hoe is dat mogelijk, 2 deelen van **f 1.80** van den zoo alom bekenden en gevierden CREMER geheel Cadeau bij een mooi Pakket van **f 1.50**.

Om eenter te toonen dat wij de meest verwonderlijke aanbiedingen kunnen doen, geven wij bij elk Pakket ook nog Cadeau: Een nog in het geheel niet uitgetrokken LOT, en wel van de 30e of laatste Serie van de Tentoonstellings-Loterij van 1883, welke 30e Serie nu krachtens dispositie van den Commissaris des Konings in de maand October definitief zal trekken, zullende gelijk met deze Serie dan ook de 6 Hoofdprijzen getrokken worden.

Dat prachtige Pakket, die 2 fraaie deelen van CREMER, dat origineele Tentoonstellings-Lot, waarop ge ook een Ton Gouds kunt winnen, dat alles te zamen voor slechts **f 1.50** franco te huis door geheel het land, op toezending van Postwissel of contante betaling, aan GEBROEDERS KOSTER, Loliegracht, Amsterdam. 35875

Algemeen handelsblad, 18 maart 1885:

Eene nationale Onderneming, van GEBROEDERS KOSTER.

Ziedaar dan nu iets, wat niemand ons kan nadoen en waarover zoowel Vakgenoot als Particulier verbaasd zullen staan kijken.]

DE ZESTIEN MOOISTE PENNEVRUCHTEN

van J. J. CREMER, als: Danthé Hén. Een Reisgezelschap. Eene Zoogmoeder. De Vriend van den Huize. Een Betuwsche Landman met zijn Zoon, op reis naar de Kerels, Wisso Mio. De oude Weesels en zijn Gezin. De rechtse Joesé, Duine Mes. De Prefikantendochter. De Zwanse. De Oude. Achterdenries. Ritter's Hans. De Fransche Kómiok en de Douairière. Het Einde.

Te zamen in 5 deelen, voor den ongeschoodt laagsten prijs van slechts **f 3.** De eerste Uitgave dezer novellen kostte zoo ongeveer **f 5.50** en nu voor zoo'n prijsje. 't Is onbegrijpelijk, onverklaarbaar, hoe het mogelijk is, en toch.... de vijf deelen bij elkander niets meer dan vier Gulden.

Maar 't verwonderlijkste volgt nog achteraan.

Men weet dat wij gewend zijn premien te geven, premien uit te looven bij wijze van insluiting van Bona, en dat bij ons velen zoo gelukkig waren een Bon te vinden. Doch daar deze exploitatie bij andere vakken nog al navolging heeft gevonden en het Publiek niet slecht reden had over die navolging te vinden te zijn, zoo willen wij eens loonen, dat wij op dat punt werkelijk heksenmeesters zijn, en geen navolger in staat is dit in de verste verte na te doen.

LET EENS WEL OP:

IEDEREEN, wij zeggen iedereen, DUS NIET ENKELEN, die een Bon vinden, DOCH ALLEN zonder onderscheid, die voor zoo'n luttel prijsje eene serie van bovenstaande vijf werken van J. J. CREMER koopen, krijgen daarbij present **DE GROOTE OLOGRAPHIE**, groot 75 bij 36 Centim., bestaande in een getrouwe kopie in olieverf — zoo prachtig als een schilderij zelve — van de wereldberoemde schilderij van BARTH VAN DER HELST, vernoemd in **DE SCHEUTERSMAALTIJD**, die vrucht van den hoogsten blaai der Hollandsche Schilderschool, die ons de kernachtige opzeten uit den wanneelijken tijd van ons voorgeslacht laat zien, evenwel om den feestelijken ter viering van den Maratenschen vrede na den 80-jarigen oorlog. Deze **ECHT NATIONALE EN PRACHTIGE PREMIE**, welke van eene geschilderde natuurlijke te onderscheiden is, heeft eene zwaarte handelswaarde van

DEERTIG GULDEN.

WACHT EVEN!!! Nu zal men wel zeggen ja, dat 's heel mooi, heel goed, heel wel; maar als ik u nu extra groot schilderij te huis krijg, dan kost mij dat alweer een handvol geld voor de lijst, en voor het opmaken en hoe verbazend goedkoop het ook is, en het mij dan toch nog oorspronkelijk bezwaren!!!

Welnu, wij hebben getoond heksenmeesters te zijn en willen dat dan ook door daden loonen.

Iedereen, die voor slechts **f 4** deze **ZESTIEN NOVELLEN VAN J. J. CREMER** bestelt, krijgt daarbij Cadeau de heerlijkste groote Olographie:

Rotterdamsch nieuwsblad, 22 juli 1886:

**Dr. ten Brink, Busken Huet, Vosmaer, de Veer,
Cremer, de Keyzer en Hendrik van Balen.**

BUSKEN HUET. Schetsen en Verhalen. 2 deelen.
J. P. DE KEYSER, Sprokkelingen, m. pl., waarin o. a. de Wartburg, Eeuwfeest,
Nacht op Brocken en verschillende andere stukken.
VOSMAER. Vlugmaaren.
H. DE VEER. Toen . . . en Nu . . . Schetsen en Verhalen.
Dr. JAN TEN BRINK. Oost-Indische Dames en Heeren, bijdragen tot de kennis
van de zeden en usantien der Europeesche Maatschappij in Ned.-Indië. 2 deelen.
Dr. JAN TEN BRINK. Het vuur dat niet wordt uitgebluscht, een novelle uit het
Provincielevén.
CREMER. Betuwsche novellen en andere verhalen, als: Wiege Mie, De rechte Jozef,
De Oude Wessels, Reis van Gerrit Meeuwsen en zijn zeun naar de Amster-
damsche Karmis, Een Reisgezelschap, Een **Zoogmoeder** en meer novellen.
HENDRIK v. BALEN. Jane, nieuwe roman van dezen gevierden schrijver, de prijs
van dit werk alleen is f 3.00.

10 flinke gloednieuwe deelen te zamen tijdelijk voor slechts
f 4.75 in plaats van pl. m. f 19.00, en nu

Een **Oogenblikje** geduld: de eerste 200 aanvragers om deze keurverzameling
van Oorspronkelijke Nederl. werken krijgen naar keuze nog daarbij c a d e a u een
der 3 onderstaande:

Cadeau No. 1. Camera Obscura van HILDEBRAND, compleet, net gebonden
met een plaat, 14de druk.

Cadeau No. 2. MULTATULI. Max Havelaar, laatste druk compleet.

Cadeau No. 3. JAN v. BEERS. Compleete dichtwerken, 2 nette deelen geheel
compleet, zeer mooi.

Zoo mooi, zoo goed, zoo goedkoop is nog nooit zulk eene keurige col-
lectie aangeboden; 10 deelen der beste
Nederl. oorspronkelijke boeken en daarbij voor niemendal naar keuze er bij de
Camera Obscura, Max Havelaar of Jan van Beers. Dit aanbod is
slechts een paar dagen geldig. Wie nu prijs stelt op goede Nederl. Litteratuur
bestelle spoedig zoo'n pak. Men zende postwissel en schrijve er op **10 deelen Ned.
Litteratuur** benevens het No. 1, 2 of 3 dat men er gratis bij verlangt. Uit-
sluitend en alleen tijdelijk franco bij **GEBR. COHEN**, Magazijnen van Goedkoope
Boeken, te Arnhem of te Nijmegen. 20107

Nieuws van den dag, 16 februari 1888:

**Voor Een Gulden franco in
huis door geheel het land: Hon-
derd vel mooi wit Postpapier
met Honderd mooie daarvoor
passende Enveloppen.**

*En nu komt het onverklaarbaarste
wonder aan.*

Ieder die zoo'n pakket Postpapier
en Enveloppen voor f 1 koopt of
bestelt, krijgt er bij cadeau:

2 Deelen Dichtwerken van
J. J. L. TEN KATE. Keurig mooi, en
2 Deelen Novellen van J. J.
CREMER. Een Reisgezelschap. Een
Zoogmoeder. De Vriend van den
huize. Ritter's Hans. De Fransche
komek en de Douairière. Het Einde.

Tegen postwissel of à contant bij
GEBR. KOSTER, Leliegracht

Nieuws van den dag, 27 maart 1889:

CREMER's Complete Werken.
GOEDKOOP
in 12 Deelen voor f 6.—.

J. J. CREMER, Volledige Werken. Romans, Novellen, Vertellingen, Tooneelwerken en Gedichten. In 12 deelen f 6.—, in 12 allerk. Prachtb. „ 9.—.

Innen: Betoverende Novellen, (Wiege-Mis, De rechte Josef, De oude Woosla, De reis van Gerit Meunissen en zijn Zoon naar de Amsterdamsche karnis, Deine-Moul). — Een religieuschap. — (Nieuw **Zoogmoeder**, De Franche Komiek, De Vriend van den Huis, Het Ende, Ritter's Hansel. — Kees Springer, (Een Winternacht, Arme Samuel, Achter de Schermen, Het Begin, Een Dag in de Residentie, Een Danser op Meijervoort, De Koffierman). — Kleine Vertellingen, (Twee Families, Een Winteravond, Oudejaarsavond, Mijn oude Jacob, Driemaal geïen, Naar omhoog, Wat Vader Harmen vertelt, Portretten, Schiedden en Blazen, enz. enz.). — Fabrickkind en Werkman. — De Liefde van 's Gravenhage en Tooneelstukken, (Boer en Edelman, Emma Berthold). — Daniël Sile. — Anna Heere. — Dokter Helmond en zijn vrouw. — Hanna de Frenle. — Tooneelspelers. — Overbetoverende Novellen, (Grietje op 't Hönigsart, 't Kriekende Kriekke, Op de Kuischerst, 't Binkonde Heanje, Van binnen en van buiten, Can 't Kleine Rivierke, Bella Roul, 't Hart op de Veluw, Japik en Pleantje, 't Reuske van 't Darp). — Vertellingen en Schiedden, (De Predikants-Dochter, Het juwoud, 't Lot in de Kerkhof), De betoverende Naef, Weeter Linge, Op den zolder, Monte Carlo, enz. enz.). — Het Orgel. — Gedichtjes. — Gelegenheidsstukken, (De reis van Antwerpen, Jan Pior en Kluar, Klucht of geen Klucht, enz. enz.) en een korte Levensschets van J. J. Casxna, door Arnold Icing.

Deze volledige uitgave van **Cremer's Werken** franco voor f 9, de 12 prachtbanden, of f 6 in 12 deelen ingenaald tegen postwissel.

Bij GEBR. E. & M. COHEN, Magazijnen van Goedkope Boeken, te Nijmegen en te Arnhem.

Nieuws van den dag, 14 maart 1900:

De Boener — Dientje's Huweljk — De Stofdoek — De Guldenstrein —
Ontevredenheid — Snoepen — Stelen — Een brave politie-agent —
Eert uwen vader en uwe moeder — St.-Nicolaas — Oudejaarsavond —
Valsche schaamte — Verhuurd — Opschik — Onoprechtheid — Las-
teren — Wim naar Wiesbaden — Slecht voorbeeld — De Dominee —
Kukeleku — Rood — De Min — Helpende liefde.

Deze serie boeiende, leerrijke Schetsen, fraai uitgevoerd
in royaal octavo formaat, bieden wij aan franco thuis voor
SLECHTS 1 GULDEN 25 CENT. Doch wij voegen er bovendien
nog aan toe:

CREMER'S OVER-BETUWSCHE VERTELLINGEN,

7 deeltjes van dezen gevierden Schrijver, te weten: 't Pauweveerke —
Grietje op 't Hönings-Arf — Bruur Joapik — 't Blinkende
Hoanje — Bella Roel — Een **zoogmoeder** — De vriend van
den huize — Ritter's Haus — De Fransche Komiek en de
Douairière — Het Einde.

Alzoo te zamen 25 Deeltjes franco thuis voor slechts f1.25.
't Is een ongeëvenaard koopje, waar men dan ook vlug bij moet zijn
wil men zeker zijn het te kunnen bekomen, te meer daar de voorraad
beperkt is.

**Te bekomen bij GEBROEDERS KOSTER, Leliegracht 28,
Amsterdam,** Naar buiten franco thuis na ontvangst van postwissel,
waarop te vermelden: „Voor de 25 Deeltjes“.

Algemeen handelsblad 19 maart 1906:

HERDRUKKEN (Leidsche). 18. J. J. Cremer, Eene
zoogmoeder. — De koffievrouw. Leiden, A. W.
Sijthoff. So. (72 blz.) f 0.10.

Het ontwaken van het sociale bewustzijn, 1931:

Evenmin is er in het min belangrijke werk als Een **Zoogmoeder,**
Een Dansles op Meydervoort bruikbaar materiaal voor ons doel.
Dat begint pas met 1854 als Een Winteravond verschijnt, weldra
gevolgd door een reeks verhalen en een roman, die ons dwingen
hem, vijftig jaren na zijn dood, uit de vergetelheid te verlossen en
hem in het licht van sociale actie te zetten, zooals hij zulks door
dit werk ten volle verdient.

MENGELWERK

ROMANTISCHE WERKEN

EENE ZOOGMOEDER.

J. J. Cremer.

BEWOORDENDE No. 40

Het is stil in het vertrek waar wij onzen lezer binnenvoeren.

Stil! zeer stil!

Alleen het eentonig getik der fraaie pendule die, in het midden van twee bronzen engeltes, op den schoorsteenmantel prijkt, breekt die stilte af, of, doet haar des te sterker uitkomen.

Een zwaarlijvige vrouw met een goedig gelaat, zit op den achtergrond in diep gepeins. Zoo diep, dat ze er geheel in verloren is. Naast haar staat een voorwerp dat aan "t begin" doet denken, een meubel, dat met een kleed werd omhangen, waarvan de kleur die der hope is; een meubel, 't welk op de koutjes der verloofde maagd niet zelden een bloesje te voorschijn roept en den jongen man het hart met hoop voor de toekomst vervult; een meubel, dat voor de eerste maal in zoo'n stille rustige kamer geplaatst, doet lachen en roemen, en voor de — maal (de lezer gelieve het getal naar goedvinden in te vullen) daarbinnen gebracht: — er

Willem in de armen, haar nadert. Hij vrees niet haar sloop te zullen storen; hout, hij jammeert luid: "O God! O God!"

Zie, hij steekt het kind der slapende ton, en drukt de kinderlippen tegen de wangen der moeder. Ach, zoo had hij den kleine wel graag aan haar vollen boezem gedrukt; maar ook het jongste voelt dat het "zijn hemel" niet is waartegen de vader hem legt; een kreet ontspanst er aan zijne lipjes. Zij ligt er zoo stil, zij ligt er zoo koud die schoone en jeugdige moeder; en hij, die verlaten echtgenoot, hij brengt het kind, waarvan ze met welhaast spraken, waarvan ze in 't vooruitzicht zoveel woude hadden, naar 't wiegje terug om straks tot de gestorvene weder te keeren, want, helaas, achter die zware gordijnen in het kraamvertrek, daar slaapt de zalige moeder niet.

Houdt ge niet van die tafereeltjes, waar zoo van akeligheden en dood in voorkomt; houdt ge niet van die kraamkamers waar de eerste vedel breekt? Kant ge een traan niet in 't orkest van huwelijksheil ontweerdheden omhat grij ook wel eens zulk een kamer hebt betreden, waarin 't gewoen den vreugdekreet te ras verstommen deed? Houdt ge niet van die kraamvertrekken waarin zich alles bevindt wat daar gewenscht kan worden, behalve zij, die 't kindje lief-

stond.

—Hier is 't, dacht Geertje, en het hek binnentredende liep ze op de huiskamer toe, en schelde.

Na verscheidene minuten te hebben gewacht, werd de deur geopend door een knecht, die vrouw Geertje vroegde, wat zij verlangde, er bijvoegende: "Ik dacht dat je de ezelin waart, en daarom heb je wat langer gestaan."

"De dokter heeft mij gezonden," antwoordde Geertje: "Ik heet vrouw Willems, en zou den jongenheer u weet wel."

"Ha! zoo!" zei de knecht, terwijl hij met zijn linkeroog knipte: "dan sloeg ik den bal toch zoo geheel met mis. Wil je maar binnen komen? Zoo, 'k zal 't aan de baker en mijnheer zeggen."

Hij zal het aan de baker en aan mijnheer zeggen!

't Zal dus hier de woning zijn.

Ja wel, 't is hier de woning, waarin God een kind gaf, doch waartuit Hij de moeder tot zich nam.

Zie buiten voor de huiskamer valt zij nog de sporen van verscheidene rijtuigen ontdekken, die weinige dagen geleden om het gazon reden. 't Is moeilijk te onderscheiden, maar toch, den dier sporen liet het groote zwarte rijtuig na, dat uit de naburige stad reeds vroegtijdig naar het dorp werd gezonden; het vreemde rijtuig, dat veel bekijks had, en waarvan de voerman — volgens de verklaring van

Introductie op Youtube, 2024

De (voor zover bekende) edities:

1e druk in: Vaderlandsche letteroefeningen, 1856; II, Mengelwerk, p. 149-199, en p. 225-242, Amsterdam: P. Ellerman, 1856.

2e druk in: De Java-bode, nieuws- handels- advertentie-blad voor Nederlandsch-Indië, 1, 4, 8, 11, 15, 18, 22, 25, 29 juli, 1, 5, 8 augustus 1857: s.v. Batavia, W. Bruining, 1857.

3e druk in: Een reisgezelschap: novellen: eene zoogmoeder, de vriend van den huize. Haarlem: De erven Loosjes, 1858, p. 1-75

4e druk in: Een reisgezelschap: novellen: eene zoogmoeder. De vriend van den huize. Haarlem: De erven Loosjes, 1872, p. 1-75.

5e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: P. van Santen, 1877, p. 91-144. Romantische werken, dl. 1.

6e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1887]. 6e druk, p. 118-167. Vijftig-cents-editie, no. 21.

